

თანამონაწილეობის საკითხი დანაშაულის მომზადების სტატიაზე

პროფესორი, სამართლის დოქ. *ნონა თოდუა*, ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

I. შესავალი

სტატიაში განხილულია დანაშაულში თანამონაწილეობასთან დაკავშირებული ერთი დაუმუშავებელი საკითხი. **ისმის კითხვა:** შესაძლებელია თუ არა, ადგილი ჰქონდეს თანამონაწილეობას (როგორც ფართო, ისე ვიწრო გაგებით) დანაშაულის მომზადების სტადიაზე? კერძოდ: ა) თუ შეიძლება ამ სტადიაზე გაიმიჯნოს ამსრულებელი და თანამონაწილე? ან ბ) დაისვას თანამსრულებლობის (ანუ ჯგუფურად ჩადენილი დანაშაულის) საკითხი?

ამ პრობლემის განხილვას დოქტრინაში არა აქვს დათმობილი ყურადღება. ეს არცაა გასაკვირი იმ ქვეყნებთან მიმართებაში (მაგ., გერმანია), სადაც დანაშაულის მომზადება არაა მიჩნეული პრინციპულად დასჯად სტადიად (სხვა საკითხია, გერმანიის სისხლის სამართლის კოდექსის § 30 მე-2 პუნქტი,¹ ასევე ის ფაქტი, რომ მათ გსსკ-ის კერძო ნაწილში გათვალისწინებული აქვთ დანაშაულის ფაქტობრივი მომზადების ცალკეული სპეციალური შემადგენლობა). ხოლო იმ ქვეყნებში, სადაც დანაშაულის მომზადებაც დასჯად სტადიადაა აღიარებული (მაგ., საქართველო),² ამ საკითხის განხილვას პრინციპული მნიშვნელობა აქვს, როგორც დოგმატური, ისე პრაქტიკული თვალსაზრისით.

საქმე ისაა, რომ თუკი ვაღიარებთ თანამონაწილეობას (როგორც ფართო, ისე ვიწრო გაგებით) და-

ნაშაულის მომზადების სტადიაზე, მაშინ მთელ რიგ შემთხვევაში (როცა კანონმდებლობით ჯგუფურობა დანაშაულის მაკვალიფიცირებელი გარემოებაა) ქმედება უნდა დაკვალიფიცირდეს, როგორც დანაშაულის მომზადება, ჩადენილი ამ დამამძიმებელ (მაკვალიფიცირებელ) გარემოებაში – ჯგუფურად (მაგ., მკვლელობის მომზადება, ჩადენილი ჯგუფურად – სსკ-ის 18, 109-ე მუხლი). ეს კი თავის მხრივ გამოიწვევს პირის გაზრდილ სისხლისსამართლებრივ პასუხისმგებლობას.³ ხოლო თუკი უარს ვიტყვით მომზადების სტადიაზე თანამონაწილეობის შესაძლებლობაზე, მაშინ ქმედება უნდა დაკვალიფიცირდეს, როგორც დანაშაულის მომზადება, ჩადენილი ამ დამამძიმებელი გარემოების გარეშე, რაც იმას ნიშნავს, რომ იგი დაკვალიფიცირდება დანაშაულის ძირითადი შემადგენლობის მომზადებად (მაგ., სსკ-ის 18, 108-ე მუხლი).⁴ შედეგად პირი არ დაექვემდებარება გაზრდილ სისხლისსამართლებრივ პასუხისმგებლობას. იგივე შედეგს გამოიწვევს ამ საკითხის გადანყვეტა სხვა დანაშაულებთან მიმართებაში, სადაც ჯგუფურობა შესაბამისი მუხლით გათვალისწინებულ დამამძიმებელ გარემოებადაა მიჩნეული.

II. საკითხის სამართლებრივი ანალიზი

იურიდიულ ლიტერატურაში და სასამართლო პრაქტიკაში სადავო არაა, რომ თანამონაწილეობა შესაძლებელია, არა მხოლოდ დამთავრებული დანაშაულის დროს, არამედ დანაშაულის მცდელობის სტადიაზეც, როცა უკვე დაწყებულია დანაშაულის ობიექტური შემადგენლობის განხორციელება.

¹ შემდგომში შემოკლებულია, როგორც გსსკ. იხ. გსსკ-ის § 30 მე-2 პუნქტი, რომლის მიხედვით, დანაშაულის ჩადენაზე შეთანხმების გარკვეული ფორმები დასჯადია.

² იხ. საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის (შემდგომში შემოკლებულია, როგორც სსკ) მე-18 მუხლი, რომლის პირველი ნაწილი გვაძლევს დანაშაულის მომზადების ცნებას: დანაშაულის მომზადებად ითვლება დანაშაულის ჩადენისათვის პირობების განზრახ შექმნა. ხოლო ამავე მუხლის მე-2 ნაწილის მიხედვით, სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობა დაწესებულია მხოლოდ მძიმე და განსაკუთრების მძიმე დანაშაულის, აგრეთვე ამავე მუხლის მე-2 ნაწილში ამომწურავად ჩამოთვლილი ზოგიერთი ნაკლებად მძიმე კატეგორიის დანაშაულის მომზადებისათვის.

³ სსკ-ის 109-ე მუხლი დამამძიმებელ გარემოებებში ჩადენილი განზრახ მკვლელობისთვის სასჯელის სახით ითვალისწინებს თავისუფლების აღკვეთას ვადით 16-დან 20 წლამდე, ან უფადო თავისუფლების აღკვეთას.

⁴ სსკ-ის 108-ე მუხლი განზრახ მკვლელობისთვის სასჯელის სახით ითვალისწინებს თავისუფლების აღკვეთას ვადით 10-დან 15 წლამდე.

თუმცა ეს საკითხი სხვაგვარად უნდა დადგეს დანაშაულის მომზადების სტადიაზე.

კერძოდ, საინტერესოა: რამდენადაა შესაძლებელი დანაშაულის მომზადებაში მონაწილე პირების დაყოფა ამსრულებლებად და თანამონაწილეებად, ასევე თანამსრულებლებად და თანამონაწილეებად?

მიგვაჩნია, რომ ასეთი დაყოფა დოგმატურად შეუძლებელია (სულ მცირე, სადავოა) და ამის მიზეზი არაერთია:

(1) განსხვავებით დანაშაულის მცდელობის სტადიისაგან, მომზადების სტადიის ყველა ფიგურანტი დანაშაულის მომზადებაში უშუალოდ მონაწილე პირია: მომზადებაში უშუალოდ მონაწილეა ის, ვინც მოიფიქრა დანაშაულის ჩადენის გეგმა, შეიძინა სათანადო იარაღი და საშუალება, გადმოიბირა პირი დანაშაულის ჩასადენად, გაანაწილა როლები სავარაუდო ამსრულებლებს შორის და ა.შ. დანაშაულის მომზადებაში უშუალო მონაწილეა ასევე ისიც, რომელიც თანხმობას აცხადებს დანაშაულის ამსრულებლობაზე (ანუ მის უშუალოდ ჩადენაზე), რადგან ასეთი შეთავაზების მიღება და თანხმობის მიცემა კონკრეტული დანაშაულის უშუალოდ ჩადენაზე, ასევე ქმნის პირობებს დანაშაულის ჩასადენად.

შესაბამისად, განსხვავებით მცდელობის სტადიისაგან, შეუძლებელია, ერთი პირი უშუალოდ ამზადებდეს დანაშაულს, ხოლო მეორე სხვაგვარად უწყობდეს ხელს მის მომზადებას ისე, რომ უშუალოდ არ მონაწილეობდეს მომზადების პროცესში. ასეთი რამ შესაძლებელია მცდელობის (და რა თქმა უნდა, დამთავრებული დანაშაულის) სტადიაზე, სადაც, შესაძლოა, ერთი პირი უშუალოდ ასრულებდეს დანაშაულის ობიექტურ შემადგენლობას (მაგ., მოკვლის მიზნით ტყვია ესროლოს მსხვერპლს), ხოლო მეორე სხვაგვარად უწყობდეს ხელს მკვლელობის ჩადენას (მაგ., ცეცხლსასროლი იარაღი გადასცეს სავარაუდო ამსრულებელს მკვლელობის ჩასადენად), მაგრამ უშუალოდ არ იღებდეს მონაწილეობას მკვლელობის ჩადენაში;

(2) მომზადება ისეთი ქმედების განხორციელებაა, **რაც არ შედის** დანაშაულის ობიექტურ შემადგენლობაში – იგი ამ შემადგენლობის გარეთ დგას და მხოლოდ პირობებს ქმნის სამომავლოდ (თუნდაც რამდენიმე წუთის შემდეგ) დანაშაულის შემადგენლობის უშუალოდ განხორციელებისათვის.⁵

⁵ იმ მოსაზრების კრიტიკის შესახებ, რომლის მიხედვით

შესაბამისად, მომზადებისას **ადგილი არა აქვს** დანაშაულის უშუალოდ ჩადენას (ანუ მისი ობიექტური შემადგენლობის თუნდაც ნაწილის განხორციელებას), რაც საქართველოს სინამდვილეში აუცილებელია ამსრულებლისა და თანამონაწილის გამიჯვნისათვის;⁶

(3) აქედან გამომდინარე, მომზადების სტადიაზე შეუძლებელია, მასში მონაწილე პირები დაიყოს ამსრულებლებად და თანამონაწილეებად, რადგან მომზადებასთან მიმართებაში ყველა ფიგურანტი უშუალოდაა ჩართული მის პროცესში, ხოლო შემდგომი სტადია (მცდელობა), ანუ დანაშაულის ობიექტური შემადგენლობის განხორციელება, ჯერ არაა დაწყებული.

მართალია, შესაძლებელია, პირებს შორის არსებობდეს შეთანხმება, თუ რომელი მათგანი იქნება ამსრულებელი, ხოლო რომელი – თანამონაწილე, მაგრამ ეს მხოლოდ შეთანხმებაა და არა ფაქტი. შესაბამისად, არავინ უწყის, შესრულდება თუ არა იგი სინამდვილეში. არაა გამორიცხული, ამსრულებლის ფუნქცია რეალურად შეასრულოს მომზადებაში მონაწილე სხვა პირმა, რომელთანაც არ ყოფილა ასეთი შეთანხმება. ან ასეთი ფუნქცია შეასრულოს საერთოდ სულ სხვა პირმა, რომელსაც სრულებით არ მიუღია მონაწილეობა ამ დანაშაულის მომზადებაში. ასევე არაა გამორიცხული, მომზადებაში მონაწილე პირები შეთანხმებულებიც იყვნენ დანაშაულის ჯგუფურად ჩადენაზე და საამისად პირებიც უკვე შერჩეული იყოს, მაგრამ ბოლო მომენტში მოხდეს ისე, რომ დანაშაული უშუალოდ მხოლოდ ერთმა პირმა ჩაიდინოს;

(4) საერთოდ, ჯგუფურობა იმიტომაცაა დანაშაულის მაკვალიფიცირებელი გარემოება, რომ ამ დროს ადგილი აქვს ორი ან მეტი ამსრულებლის (**და არა ერთ ამსრულებელთან ერთად თანამონაწილის**)

მომზადების სტადიაც შედის დანაშაულის ობიექტურ შემადგენლობაში, იხ. *თოდუა, ნონა*, წიგნში: ნაჭყებია/თოდუა, სისხლის სამართალი, ზოგადი ნაწილი, 2024, გვ. 497-499.

⁶ საკითხზე, თუ რატომაცაა აუცილებელი საქართველოში თანამსრულებლობისთვის ორი ან მეტი უშუალო ამსრულებლის არსებობა (ანუ არანაკლებ ორი პირის მიერ დანაშაულის ობიექტური შემადგენლობის თუნდაც ნაწილის განხორციელება), იხ. *თოდუა ნონა*, წიგნში: ნაჭყებია/თოდუა, სისხლის სამართალი, ზოგადი ნაწილი, 2024, გვ. 500-509; 515-512; ასევე *თოდუა, ნონა*, წიგნში: თოდუა/ივანიძე/ტურავა (რედ.), სისხლის სამართალი, კომენტარი, მე-2 ტომი, 2021, გვ. 408-412.

ძალების გაერთიანებას სისხლისსამართლებრივი დაცვის ობიექტის წინააღმდეგ, რაც უშუალოდ ქმედების ჩადენისას (და არა მანამდე – დანაშაულის მომზადებისას) ამაღლებს უმართლობის ხარისხს (ანუ ამაღლებს ქმედების საზოგადოებრივი საშიშროების ხარისხს).⁷ შესაბამისად, ჯგუფურობა, როგორც მაკვალიფიცირებელი გარემოება, **სამართლებრივ მნიშვნელობას იძენს მხოლოდ მაშინ**, როცა უკვე დაწყებულია დანაშაულის ობიექტური შემადგენლობა და იმნუთიერი (და არა სამომავლო) საფრთხე ექმნება სამართლებრივ სიკეთეს;

(5) გამომდინარე აქედან, არაა მიზანშეწონილი, დანაშაულის მომზადება შეფასდეს, როგორც ჯგუფურად ჩადენილი დანაშაულის დაუმთავრებელი სტადია. უფრო სწორი იქნება, იგი შეფასდეს დანაშაულის ძირითადი (მარტივი) შემადგენლობის (მაგ., მკვლელობის ან ქურდობის) მომზადებად – (სსკ-ის 18, 108-ე მუხლი ან 18, 177-ე მუხლის პირველი ნაწილი), თუ სახეზე არაა ამ დანაშაულის სხვა დამამძიმებელი გარემოება, მაგალითად, განსაკუთრებული სისასტიკით მკვლელობის (სსკ-ის 109-ე მუხლი), ან ვთქვათ, ბინაში უკანონოდ შეღწევით ქურდობის (სსკ-ის 177-ე მუხლის მე-3 ნაწილი) მომზადება.

განვიხილოთ შესაბამისი მაგალითები.

პირველი მაგალითი: პაატამ და გეგამ ივანეს მოკვლა გადაწყვიტეს. ისინი შეუდგნენ მკვლელობის მომზადებას: შეიძინეს დანაშაულის იარაღი; შეისწავლეს ივანეს მოძრაობის მარშრუტი; გაარკვიეს, როდის მოძრაობს იგი მანქანით, ხოლო როდის – ფეხით; დანაშაულის ჩადენის დროზეც შეთანხმდნენ.

როგორც ვხედავთ, სახეზეა მკვლელობის მომზადების სტადია. ამ სტადიაში ორივე მათგანი უშუალოდ მონაწილეობს და იგი იმგვარ ქმედებაში გამოიხატება, რაც არ გვაძლევს დანაშაულის ობიექტურ შემადგენლობას (ამიტომაც, რომ მომზადება სამართლებრივ სიკეთეს უქმნის არა იმნუთიერ, არამედ მხოლოდ სამომავლო საფრთხეს).⁸ მომზა-

დების პროცესში ორივე პირი უშუალოდ რომ არ მონაწილეობდეს, მაშინ თითოეულის ქმედება ვერ დაკვალიფიცირდება მკვლელობის მომზადებად, ასეთად დაკვალიფიცირდება მხოლოდ იმ პირის ქმედება, რომელმაც უშუალოდ მოამზადა იგი.

შესაბამისად, დოგმატურად დასაბუთებულ იქნება, ამგვარ შემთხვევაში თითოეულის ქმედება დაკვალიფიცირდეს მარტივი მკვლელობის მომზადებად (სსკ-ის 18, 108-ე მუხლი) და არა ჯგუფურად ჩადენილი მკვლელობის მომზადებად – ამ ეტაპზე მკვლელობის ჩადენა უშუალოდ ჯერ არაა დაწყებული (ჯერ არაა დაწყებული დანაშაულის ობიექტური შემადგენლობა). ამდენად, შეუძლებელია იმის კატეგორიული მტკიცება, რომ მას პირთა ჯგუფი ჩაიდენს, რადგან მისი ჯგუფურად ჩადენა მხოლოდ სავარაუდოა.

ქმედების კვალიფიკაცია **არ შეიცვლება იმ შემთხვევაშიც**, როცა პაატა და გეგა შეთანხმებულები იყვნენ მკვლელობის უშუალო ჩადენაზე და ფუნქციებიც წინასწარვე ჰქონდათ განაწილებული – პაატას უნდა გაეკავებინა მსხვერპლი, ხოლო გეგა დანას ჩასცემდა მას.

როგორც ვხედავთ, ამ შემთხვევაშიც სახეზეა მხოლოდ შეთანხმება იმაზე, თუ დანაშაულის მცდელობის სტადიაზე ვინ რა უნდა გააკეთოს, მაგრამ არავინ იცის, დანაშაულის ჩადენისას ორივე მათგანი მართლაც მიიღებს თუ არა უშუალო მონაწილეობას მკვლელობის ობიექტური შემადგენლობის განხორციელებაში – ჯერ ასეთი ფაქტი სახეზე არაა.

ამდენად, ამ შემთხვევაშიც მათი ქმედება მარტივი მკვლელობის მომზადებად უნდა დაკვალიფიცირდეს (სსკ-ის 18, 108-ე მუხლი).

მეორე მაგალითი (მომზადების სტადიაზე უკვე გამოკვთილია, თუ ვინ იქნება დანაშაულის ამსრულებელი და ვინ – თანამონაწილე): პაატა და გეგა შეთანხმდნენ, ერთად მოეკლათ ივანე. კერძოდ, პაატას ხელი უნდა გაეკავებინა მისთვის, ხოლო გეგა დანას ჩასცემდა მას. მათ დახმარება სთხოვეს დავითს, რომელსაც გაანდეს ჩანაფიქრი. მათი თხოვნით, დავითმა დაამზადა ცივი იარაღი და გადასცა იგი პაატას და გეგას.

მართალია, ამ საქმეში თითქოს აშკარად გამოკვთილია ამსრულებლებიც (პაატა და გეგა) და

⁷ იხ. *თოდუა, ნონა* წიგნში: ნაჭყებია/თოდუა, სისხლის სამართალი, ზოგადი ნაწილი, 2024, გვ. 534; 551-552.

⁸ დანაშაულის მომზადების სამართლებრივი ბუნების საკითხზე იხ. *წერეთელი, თინათინ*, სისხლის სამართლის პრობლემები, პირველი ტომი, 2007, გვ. 377-405; *გამყრელიძე, ოთარ*, სისხლის სამართლის პრობლემები, მე-3 ტომი, 2013, გვ. 236-242; *მჭედლიშვილი-ჰედრიხი, ქეთევან*, სისხლის სამართალი, ზოგადი ნაწილი, დანაშაულის

გამოვლინების ცალკეული ფორმები, 2011, გვ. 21-34; *ტურავა, მერაბ*, სისხლის სამართალი, ზოგადი ნაწილის მიმოხილვა, მე-9 გამოცემა, 2013, გვ. 304-308.

თანამონაწილედ (დავითი), მაგრამ დოგმატურად მაინც არ იქნება მართებული, ეს ქმედება შეფასდეს ჯგუფურად ჩადენილი მკვლელობის მომზადებად.

საქმე ისაა, რომ ამ შემთხვევაშიც **სამივე პირის ქმედება** დანაშაულის მომზადებას წარმოადგენს. კერძოდ, **პაატა და გეგა** მკვლელობის ჩასადენად მოემზადნენ იმით, რომ არა მხოლოდ შეთანხმდნენ მის ჩადენაზე, არამედ ფუნქციებიც გაინაწილეს (ვის რა უნდა გაეკეთებინა უშუალოდ მკვლელობის ჩადენისას), ასევე დავითისგან მიიღეს დანაშაულის იარაღი (დანა).

რაც შეეხება დავითს, მანაც მოამზადა მკვლელობა იმით, რომ დაამზადა მკვლელობის იარაღი და შეგნებულად გადასცა იგი სავარაუდო ამსრულებლებს – პაატას და გეგას.

შესაბამისად, მიუხედავად იმისა, რომ პაატამ და გეგამ მეტი წვლილი შეიტანეს დანაშაულის მომზადების საქმეში, ვიდრე დავითმა, ასევე, მიუხედავად იმისა, რომ სავარაუდო ამსრულებლებიც უკვე გამოკვეთილია, ეს არ ცვლის საქმის არსს, რადგან სამივე მათგანი მკვლელობის მომზადების უშუალო ფიგურანტია (სხვა საკითხია, რომელმა მათგანმა შეიტანა მეტი წვლილი მასში, რაც სსკ-ის 57-ე მუხლის საფუძველზე მხედველობაში მიიღება მათ მიმართ სასჯელის დანიშვნისას. ასევე სხვა საკითხია, თუ ვინაა მოაზრებული სავარაუდო ამსრულებლად).⁹

გამომდინარე აქედან, გაუმართლებელი იქნება, პაატა და გეგა ჩავთვალოთ ჯგუფური მკვლელობის მომზადების ამსრულებლებად, ანუ თანამსრულებლებად (სსკ-ის 18, 109-ე მუხლის „ი“ ქვეპუნქტი), ხოლო დავითი – ჯგუფური მკვლელობის მომზადების თანამონაწილედ (სსკ-ის 18, 25, 109-ე მუხლის „ი“ ქვეპუნქტი):

(ა) ვინაიდან მომზადების სტადიაზე ჯერ საბოლოოდ არაა გარკვეული, უშუალოდ ერთი პირი ჩაიდენს მკვლელობას, თუ ორივე (პაატა და გეგა); (ბ) უფრო მეტიც, არავინ უწყის, საერთოდ მივა თუ არა საქმე დანაშაულის უშუალოდ ჩადენამდე; (გ) ვინაიდან ამ ეტაპზე სამივე მათგანის ქმედება მხოლოდ პირობებს ქმნის მკვლელობის ჩასადენად, დოგმატურად დასაბუთებული და უფრო გამართლებული იქნება, თითოეულის ქმედება დაკვალიფიცირდეს

⁹ სსკ-ის 57-ე მუხლის არსზე იხ. *ივანიძე მათა*, წიგნში: *ნაჭყებია/თოდუა*, სისხლის სამართალი, ზოგადი ნაწილი, 2024, გვ. 660-662.

მარტივი მკვლელობის მომზადებად (სსკ-ის 18, 108-ე მუხლი).

მესამე მაგალითი (ბოლო მომენტში მოხდა ისე, რომ დანაშაული უშუალოდ ერთმა პირმა ჩაიდინა):

პაატა, გეგა და დავითი ბინის ქურდობაზე შეთანხმდნენ. მათ შეისწავლეს ბინის პატრონის მარშრუტი, მოიმარაგეს კარის გახსნისთვის საჭირო საშუალება და შუა ღამით, როცა ბინაში არავინ იმყოფებოდა, გაემართნენ შემთხვევის ადგილისკენ. შეთანხმებისამებრ, პაატა და გეგა უნდა შესულიყვნენ ბინაში და გამოეტანათ ნივთები (სავარაუდო ამსრულებლები), ხოლო დავითი ავტომანქანით დაელოდებოდა მათ კორპუსის გარეთ, რათა ნაქურდალი ნივთები გადაეტანათ უსაფრთხო ადგილას (დამხმარე).

პაატა და გეგა შევიდნენ სადარბაზოში და გაემართნენ ბინის შესასვლელი კარისკენ, მაგრამ მოულოდნელად გეგამ კატეგორიული უარი განაცხადა კარის გახსნასა და ბინაში შეღწევაზე,¹⁰ რაც იმით ახსნა, რომ ეშინოდა და ერჩია, დავითთან ერთად დამდგარიყო კორპუსის გარეთ. ამიტომ იგი უკან დაბრუნდა. პაატას მარტო მოუწია ბინის კარის გახსნა და ბინაში შეღწევა. იგი რამდენიმე საათში ნაქურდალი ნივთებით დაბრუნდა უკან,¹¹ სადაც მას ელოდებოდნენ გეგა და დავითი. მათ სამივემ ნაქურდალ ნივთებთან ერთად ავტომანქანით დატოვეს იქაურობა.

როგორც ვხედავთ, ქურდობის ობიექტური შემადგენლობის (ანუ მცდელობის) დაწყებამდე, რამდენიმე წუთით ადრე (ანუ ჯერ კიდევ მომზადების სტადიაზე), ერთ-ერთმა სავარაუდო (და არა რეალურმა) ამსრულებელმა უარი თქვა ამსრულებ-

¹⁰ საქართველოს საკანონმდებლო რეალობიდან გამომდინარე, ბინის ქურდობის მცდელობა იწყება არა საცხოვრებელი კორპუსის სადარბაზოში შესვლის, ან თუნდაც ბინის კართან მისვლის მომენტიდან, არამედ ბინის კარის გახსნის დაწყების მომენტიდან. იხ. *თოდუა ნონა*, წიგნში: *ნაჭყებია/თოდუა*, სისხლის სამართალი, ზოგადი ნაწილი, 2024, გვ. 500-504.

¹¹ საქართველოს საკანონმდებლო რეალობიდან გამომდინარე, ბინის (ან სხვა დაცული ობიექტის) ქურდობა დამთავრებულად ითვლება ბინაში არსებული ნივთების არა ხელში ჩაგდებას მომენტიდან (ეს მცდელობის სტადიაა), არამედ ბინიდან ამ ნივთების გამოტანის მომენტიდან, ანუ **ნივთის დაუფლების** მომენტიდან, როცა დამნაშავეს მისი განკარგვის შესაძლებლობა მიეცემა (იხ. *თოდუა ნონა*, წიგნში: *თოდუა (რედ.)*, სისხლის სამართლის კერძო ნაწილი, წიგნი პირველი, ნაწილი მეორე, 2023, გვ. 29-31; 33.).

ლობაზე და თანამონაწილის ფუნქციის შესრულება ამჯობინა.

ამდენად, დანაშაულის მომზადებაში მონაწილე პირთაგან კერძოდ რამდენი იქნება ამსრულებელი, ხოლო რამდენი – თანამონაწილე, ეს საკითხი **ზუსტად გაირკვევა მაშინ**, როცა დაინყება დანაშაულის მცდელობა, ანუ როცა დაინყება დანაშაულის ობიექტური შემადგენლობის განხორციელება. მაინამდე იგი მხოლოდ სავარაუდოა.

აქედან გამომდინარე, დანაშაულის მომზადების სტადიაზე არ უნდა დავსვათ მომზადების პროცესში მონაწილე პირთაგან ამსრულებლისა და თანამონაწილის გამიჯვნისა და ამ ფაქტის ქმედების კვალიფიკაციაში ასახვის საკითხი, რადგან ამის გადაწყვეტა მხოლოდ მცდელობის სტადიაზე შესაძლებელი, ხოლო მომზადების სტადიაზე იგი მხოლოდ სავარაუდოა.

შესაბამისად, არ უნდა დავსვათ თანამსრულებლობის საკითხი და ქმედება არ უნდა დავაკვალიფიციროთ ჯგუფურად ჩადენილი დანაშაულის მომზადებად. როგორც წესი (თუ სახეზე არაა სხვა დამამძიმებელი – მაკვალიფიცირებელი გარემოება, მაგ., ბინაში შეღწევით ქურდობის მომზადება), ასეთი ქმედება უნდა დაკვალიფიცირდეს დანაშაულის ძირითადი შემადგენლობის მომზადებად.

გასაზიარებელია იურიდიულ ლიტერატურაში გამოთქმული შემდეგი მოსაზრება: ამსრულებლის მიერ დანაშაულის შემადგენლობის განხორციელების ან მისი განხორციელების მცდელობის გარეშე დანაშაულში თანამონაწილეობა არ არსებობს.¹²

როგორც ვხედავთ, ამ მოსაზრებაში ხაზგასმა გაკეთებულია დანაშაულის შემადგენლობის ან მთლიანად, ან მის ნაწილობრივ განხორციელებაზე – დამთავრებულ დანაშაულზე, ან დანაშაულის მცდელობაზე (და არა დანაშაულის მომზადებაზე). ამით კი არაპირდაპირ ნათქვამია ის, რომ მომზადების სტადიას არ ახასიათებს თანამონაწილეობა (არც ფართო და არც ვიწრო გაგებით).

მხედველობიდან არც ის უნდა გამოგვრჩეს, რომ პირთა ჯგუფის მიერ დანაშაულის მომზადება ეკუთვნის ანმყოს (იგი დროის მოცემულ მონაკვეთში ხდება), ხოლო დანაშაულის ჩადენა ჯგუფურად ეკუთვნის მომავალს, კერძოდ, მცდელობის სტადიას – ჩაიდენს თუ არა დანაშაულს პირთა ჯგუ-

ფი, ეს საკითხი უდავოდ გადაწყდება მომავალში, როცა დაინყება ამ დანაშაულის ობიექტური შემადგენლობის განხორციელება. მხოლოდ მცდელობის დროს გამოიკვეთება, პირთა ჯგუფიდან კერძოდ ვინ ასრულებს ობიექტური შემადგენლობის ნაწილს მაინც, ხოლო ვინ უწყობს ხელს დანაშაულის ჩადენას სხვაგვარად (მაგ., დამხმარის ფუნქციის შესრულებით) ისე, რომ არ ასრულებს მის ნაწილსაც კი. მომზადების სტადიაზე ეს საკითხი მხოლოდ სავარაუდოა, რადგან ჯერ არაა დაწყებული დანაშაულის ობიექტური შემადგენლობა.¹³

III. სასამართლო პრაქტიკა

საინტერესოა, როგორია სასამართლო პრაქტიკა დანაშაულის მომზადების სტადიისას თანამონაწილეობის საკითხზე?

მოვიყვანოთ შესაბამისი მაგალითი:

2016 წელს, ქ. რუსთავის საქალაქო სასამართლომ განიხილა სისხლის სამართლის საქმე ყაჩაღობის მომზადების ფაქტზე, რაც ჩადენილი უნდა ყოფილიყო ბინაში უკანონოდ შეღწევით, ჯგუფურად და რომლის მიზანი იყო დიდი ოდენობით სხვისი მოძრავი ნივთის დაუფლება (ბრალდებულს მოვიხსენიებთ შერქმეული სახელით).¹⁴

საქმის არსი მდგომარეობდა შემდეგში:

დამამძიმებელ გარემოებაში ჩადენილი მკვლელობისათვის ნასამართლევა გიორგიმ გადაწყვიტა ერთ-ერთ სოფელში მცხოვრებ ოჯახზე ყაჩაღური თავდასხმის მოწყობა. ჩანაფიქრის რეალიზაციისათვის იგი ცდილობდა, მოეძებნა თანამზრახველები. ამ მიზნით დაუკავშირდა პირს (ვინმე დათოს), რომელთანაც ერთად იხდიდა სასჯელს პენიტენციურ დაწესებულებაში და გაანდო ჩანაფიქრი.

დათოს არ სურდა ამ საქმეში გარევა და ყველაფერი შეატყობინა პოლიციას. დაიგეგმა სპეც. ოპერაცია. კერძოდ, პოლიციის რამდენიმე თანამშრო-

¹³ არ უნდა დავგავიწყდეს, რომ განსხვავებით გერმანიის სისხლის სამართლის კანონმდებლობისაგან, საქართველოს სისხლის სამართლის კანონმდებლობით არაა გათვალისწინებული ისეთი სპეციალური ნორმა, რაც დაანესებდა პასუხისმგებლობას პირთა ჯგუფის მიერ დანაშაულის ჩადენაზე შეთანხმებისათვის.

¹⁴ 2016 წლის მაისში გამოტანილი ამ განაჩენის ასლი მოგვეწვდოდა დაშიფრული სახით, რის გამოც საქმის ნომერს ვერ ვუთითებთ.

¹² იხ. ნაჭყებია, გურამი, წიგნში: ნაჭყებია/თოდუა, სისხლის სამართალი, ზოგადი ნაწილი, 2024, გვ. 436.

მელი, როგორც ვითომც ქურდული სამყაროს წევრები, დათომ შეხვედრა გიორგის, რომელსაც უკვე მოფიქრებული ჰქონდა ჯგუფური ყაჩაღობის გეგმა, რაც გააცნო „ამსრულებლებს“. მანვე თავისთავზე აიღო თავდასხმისათვის საჭირო იარაღებითა და საშუალებით (რეზინის ხელთათმანი, ე.წ. „სკოჩი“) მათი მომარაგება. სამჯერ შეხვდა „თავდამსხმელებს“, დაათვალიერებინა თავდასხმის ობიექტის ადგილმდებარეობა და გააცნო სახლის სქემა. ასევე გადასცა მათ ცეცხლსასროლი იარაღი (ე.წ. რკინა) რაც უნდა გამოეყენებინათ თავდასხმისას. იგი შეუთანხმდა „თავდამსხმელებს“ (სინამდვილეში პოლიციის თანამშრომლებს) თავდასხმის დროზე და დანიშნულ დროს ავტომობილით მართლაც მივიდნენ შესაბამის სახლთან, რა დროსაც დაკავებულ იქნენ პოლიციის თანამშრომლების მიერ.¹⁵

როგორც ვხედავთ, გიორგიმ ორგანიზება გაუკეთა ყაჩაღობას. კერძო, მან მოაწყო იგი – შეადგინა თავდასხმის გეგმა, გამოძებნა თავდასხმისათვის საჭირო იარაღი და საშუალება, გამოძებნა „ამსრულებლები“, დაგეგმა თავდასხმის ზუსტი დრო, მისი დეტალური გეგმა გააცნო „ამსრულებლებს“, გადასცა მათ დანაშაულის იარაღი და საშუალება, ავტომანქანით გაჰყვა მათ შემთხვევის ადგილამდე.

თუმცა როგორც შემდგომ გაირკვა, გიორგიმ მისგან დამოუკიდებელ გარემოებათა გამო ფაქტობრივად ვერ შეძლო ყაჩაღობის ორგანიზება, რადგანაც საქმეში არ არსებობდა ყაჩაღობის ამსრულებლები (თუნდაც ერთი ამსრულებელი) – ისინი მხოლოდ გიორგის წარმოდგენაში არსებობდნენ.

ეს საქმე საინტერესოა როგორც წარუმატებელი ნაქეზებისას (ამ შემთხვევაში კი, წარუმატებელი ორგანიზებისას) ქმედების კვალიფიკაციის თვალსაზრისით (სსკ-ის 25-ე მუხლის მე-7 ნაწილი),¹⁶ ისე მომზადების სტადიაზე ქმედების ჯგუფურ დანაშაულად კვალიფიკაციის თვალსაზრისით.

¹⁵ იხ. განაჩენი, გვ. 1-4.

¹⁶ ამჯერად არაა ჩვენი განხილვის საგანი სსკ-ის 25-ე მუხლის მე-7 ნაწილის დანაწესი, რომლის მიხედვით: თუ ამსრულებელს დანაშაული არ დაუმთავრებია, თანამონაწილეს სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობა დაეკისრება დანაშაულის მომზადებაში ან დანაშაულის მცდელობაში თანამონაწილებისათვის. დანაშაულის მომზადებისათვის სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობა დაეკისრება იმასაც, ვინც მისგან დამოუკიდებელ გარემოებათა გამო ვერ შეძლო სხვა პირის დაყოლიება დანაშაულის ჩასადენად.

ამჟამად ჩვენ მას განვიხილავთ დანაშაულის მომზადების სტადიაზე ქმედების ჯგუფურად კვალიფიკაციის შესაძლებლობის კუთხით.

ამ საქმეზე სასამართლოს მიერ გამოტანილი განაჩენი იმ ნაწილში, სადაც ქმედება დაკვალიფიცირდა როგორც ჯგუფურად ჩადენილი ყაჩაღობის მომზადება, დოგმატურად დაუსაბუთებელია. მართალია, გიორგისა და ორი სავაუდო ამსრულებლის (საქმეში ჩანერგილი პოლიციელების) შეთანხმების მიხედვით ყაჩაღობა უშუალოდ ამ ორ პირს უნდა ჩადენინა, მაგრამ ეს ჯერ-ჯერობით მხოლოდ შეთანხმება იყო – ყაჩაღობის ობიექტური შემადგენლობა – თავდასხმა, ჯერ არ იყო დაწყებული (რაც ყაჩაღობის შემთხვევაში სსკ-ის 179-ე მუხლის მიხედვით დამთავრებულ დანაშაულს გვაძლევს).¹⁷ შესაბამისად, ჯერ მხოლოდ ვარაუდი არსებობდა დანაშაულის ჯგუფურად ჩადენის თაობაზე, რადგან არავინ იცის, რეალურად განხორციელდებოდა თუ არა იგი ჯგუფურად (სხვა საკითხია, რომ წარუმატებელი ორგანიზების გამო, მოცემულ მაგალითში მას საერთოდ არ ეწერა განხორციელება).¹⁸ ამდენად, სასამართლოს გადანყვეტილება დოგმატურად გამართული იქნებოდა იმ შემთხვევაში, თუ იგი ბრალდებიდან ამორიცხავდა მითითებას ჯგუფურობაზე, რაც არ გაკეთებულა.

IV. დასკვნა

დასკვნის სახით უნდა ითქვას შემდეგი: მართალია, შესაძლებელია, დანაშაულს ამზადებდეს პირთა ჯგუფი, მაგრამ ეს თავისთავად არ ნიშნავს იმას, რომ ისინი ამზადებენ ჯგუფურად ჩადენილ დანაშაულს. სხვაგვარად რომ ვთქვათ, ერთია დანაშაულის მომზადება ჯგუფურად, ანუ ჯგუფის მიერ

¹⁷ ყაჩაღობის სამართლებრივ არსზე იხ. *ლეკვიშვილი, მზია/თოდუა, ნონა*, წიგნში: თოდუა (რედ.), სისხლის სამართლის კერძო ნაწილი, წიგნი პირველი, ნაწილი მეორე, 2023, გვ. 52-63.

¹⁸ წარუმატებელი (ანუ ხელმოცარული) ნაქეზებისა და ორგანიზების საკითხზე იხ. *მჭედლიშვილი-ჭედრიხი, ქეთევან*, სისხლის სამართალი, ზოგადი ნაწილი, დანაშაულის გამოვლინების ცალკეული ფორმები, 2011, გვ. 230-232; ნაჭყებია, გურამ/თოდუა, ნონა, წიგნში: ნაჭყებია/თოდუა, სისხლის სამართალი, ზოგადი ნაწილი, 2024, გვ. 475-476; ასევე *თოდუა, ნონა* წიგნში: წიგნში: თოდუა/ივანიძე/ტურავა (რედ.), სისხლის სამართალი, კომენტარი, მე-2 ტომი, 2021, გვ. 446-447.

(რაც შესაძლებელია და უდავოა), ხოლო სულ სხვაა იმ დანაშაულის მომზადება, რაც ჩადენილი იქნება ჯგუფურად (ანუ ორი ან მეტი ამსრულებლის მიერ).

ის ფაქტი, რომ პირთა ჯგუფი ამზადებს დანაშაულს, უდავოდ არ ნიშნავს იმას, რომ ისინი ამზადებენ **ჯგუფურად ჩადენილ** დანაშაულს – იქნება თუ არა დანაშაული ჩადენილი ჯგუფურად, ეს საკითხი ნათელი გახდება მაშინ, როცა განხორციელდება მცდელობის სტადია, რა დროსაც გამოიკვეთება, უშუალოდ ერთი ამსრულებელი სჩადის მას, თუ პირთა ჯგუფი.